

O p o n e n t s k ý p o s u d e k

na rigorózní práci

Autor: **Mgr. Klára Doležalová**

Téma: **Výkon práv a povinností rozvedeného rodiče**

Předložená rigorózní práce je zpracována v rozsahu 104 stran vlastního textu. Po formální stránce je tedy rozsah práce více než vyhovující. Součástí práce je seznam odborné literatury, z něhož je zřejmé, že rigorózní autorka pracovala s více jak devadesáti odbornými publikacemi. To je po formální stránce plně dostačující ke splnění požadavků, které jsou na rigorózní práci kladeny. K tomuto seznamu lze podotknout, že jeho přehlednost by zvýšilo rozčlenění na komentářovou, učebnicovou či monografickou literaturu a na články v odborných a ostatních časopisech. Nejedná se však o zásadní výtka. Kladně lze hodnotit i formální podobu citací, které přesně odpovídají příslušné citační normě. Tři drobné výtky lze mít k formální podobě aparátu poznámek pod čarou. Jednak některé poznámky pod čarou nejsou na straně, kde by měly být (např. pozn. pod čarou č. 19, 21), jednak tam, kde se na jedné straně cituje několikrát z téhož díla, bývá zvykem uvést zkratku „ibid.“ (ibidem) – např. str. 20 a konečně nebývá zvykem do odkazu na literaturu v poznámce pod čarou uvádět slovo „citace“ či „opak. citace“¹, jako je tomu např. v pozn. pod čarou č. 29, 44, 46, 47. Ani zde se však nejedná o závady, které by významněji snižovaly hodnotu práce. Počet slov na normostranu odpovídá běžnému standardu.

Práce tedy po formální stránce splňuje veškeré požadavky na rigorózní práce kladené.

Pokud jde o systematiku, autorka práci rozčlenila do jedenácti kapitol.

V úvodu autorka nejprve seznamuje čtenáře s důvody, které ji vedly ke zpracování tohoto tématu. Je to především aktuálnost problematiky, která nabývá na důležitosti se vzrůstajícím počtem rozvodů v České republice. S tím lze plně souhlasit. Dále autorka vhodně formuluje cíle, kterých chce při psaní práce dosáhnout. Jde jí o zachycení právní úpravy této problematiky de lege lata, aby ji mohla kriticky zhodnotit a vyjádřit se také de lege ferenda. Tento metodologický postup je plně v souladu s požadavky kladenými na rigorózní práce a níže tudíž přísluší posoudit, zda autorka stanovených cílů dosáhla.

V kapitole věnované historickému exkurzu se autorka zaměřuje především na

1 K tomu konkrétně viz níže.

úpravu rodinněprávních vztahů na území České republiky. Věnuje se úpravě v OZO, zákonu o právu rodinném a přijetí současného zákona o rodině. Výtku lze mít pouze k závěrečné pasáži o „komparatistice s některými evropskými úpravami,“ která se omezuje na pouhé tři věty, a to ještě bez toho, aby autorka uvedla, odkud skutečnosti v nich uvedené čerpala.

Dále se autorka zabývá vymezením základních pojmů, které bude v práci používat. Tento postup lze kladně hodnotit, neboť je v souladu se zvolenou systematikou práce, navíc se tím předchází možnosti vzniku nedorozumění mezi čtenářem a autorem. Autorka tedy vymezuje pojmy dítě (zde nezapomíná na hlavní mezinárodní dokument – Úmluvu o právech dítěte), rodič (zabývá se mateřstvím a otcovstvím), právo a povinnost, právo a povinnost rodiče a jejich výkon.

Ve čtvrté kapitole již autorka přistupuje k rozboru právní úpravy rozvodu manželství. Zásadní výtku lze mít k části 4.1.2., nazvané „rozvod sporný a nesporný.“ Je pravdou, že uvedené rozdělení je v praxi často používáno, dokonce i v odborné literatuře. Jde však o označení hovorové, které nemá oporu v právní úpravě a nemá tudíž místo v rigorózní práci. Lze mít za to, že spojení „nesporný rozvod“ je případem *contradictio in adiecto*, neboť evokuje, že mezi manžely není spor. To si lze ovšem představit jen stěží, protože pokud by tomu tak bylo, zřejmě by se nerozváděli. Skutečnou podstatou tohoto způsobu rozvodu je to, že soud nezjišťuje příčiny rozvratu a má za to, že hluboký a trvalý rozvrat manželství existuje.² Z procesního hlediska je rozvod manželství, a to i podle ustanovení § 24a ZOR vždy řízením sporným. Nicméně je třeba kladně hodnotit, že autorka se vystříhala užití vulgarizujícího sousloví „smluvený rozvod.“ Po té se rigorózní autorka zabývá procesními aspekty rozvodu a zvláštní pozornost věnuje ochraně zájmů nezletilých dětí při rozvodu. Zde autorka uvádí, že: „Je pravděpodobné, že sledovat rozpory a hádky svých rodičů bude pro děti psychicky náročné“ a připojuje poznámku pod čarou: „Opak. citace (...).“ Klade se otázka, co tím má autorka na mysli. Má-li jít o opakovanou citaci, stačí uvést „op. cit. sub ...“ Nebo snad má rigorózní autorka na mysli, že citovaný autor je opačného názoru?³

Těžištěm práce jsou kapitoly šest až devět. V šesté se rigorózní autorka zabývá rodičovskými právy a povinnostmi. Kladně lze hodnotit přehledné uspořádání této kapitoly, když autorka nejprve systematicky rozebírá obsah rodičovské zodpovědnosti. Správně si všímá, proč nebylo možno použít výrazu „odpovědnost“ (na str. 34). Rigorózní autorka výklad vhodně doplňuje také bohatou judikaturou (např. str. 38, 40) a vhodně s ní pracuje. V části, v níž se autorka zabývá právem na svěřeni dítěte do výchovy, si správně všímá problematického aspektu § 26 odst. 4 ZOR, v němž není zmíněn věk dítěte. Autorka správně upozorňuje na odlišnosti, které přináší nízký a vyšší věk dítěte. V rámci výkladu o střídavé výchově autorka uvádí: „U střídavé výchovy teorie dovodila, že je možná i poněkud komplikovaná varianta, kdy dítě zůstává v jednom prostředí, kde se v určitých intervalech střídají rodiče.“ K uvedenému lze mít poznámku metodologického rázu. V práci tohoto typu není dostačující uvést nicneřikající klišé „teorie dovodila,“ nýbrž je třeba vyhledat autora (či autory) uvedeného názoru. Jen tak lze pochopit, co je k vyslovení tohoto názoru

2 Na což autorka nakonec správně poukazuje.

3 Pak by totiž názor opačný, tj., že sledovat rozpory rodičů pro dítě psychicky náročné není, zasloužil kritický rozbor.

vedlo a jejich argumentaci případně podrobit kritice. Autorka také podrobně rozebírá úpravu práv a povinností rodiče podle Úmluvy o právech dítěte.

V sedmé kapitole se přistupuje k rozboru procesních otázek péče o nezletilé děti, včetně výkonu rozhodnutí. Na str. 68 hovoří autorka nepřesně o „zodpovědném rodiči,“ zřejmě tím však myslí rodiče, který je povinen platit výživné, tedy rodiče povinného. V souvislosti s trestným činem zanedbání povinné výživy autorka uvádí, že: „O trestný čin zanedbání povinné výživy půjde pouze tehdy, jestliže neplnění vyživovací povinnosti bude soustavné a po delší dobu trvající. Zpravidla by mělo jít o dobu alespoň šesti měsíců.“ Tyto požadavky však z § 213 TZ neplnou a autorka by měla uvést, z čeho je dovozuje (čtenář znalý problematiky ví o judikatuře, ale to je nutné v práci uvést). Na tuto problematiku by se mohla zaměřit při ústní obhajobě práce. Kladně lze hodnotit autorčiny závěry o tom, komu by dítě mělo být svěřováno do výchovy v případě domácího násilí a jak se tato otázka projeví v úpravě styku s druhým rodičem.

V osmé kapitole se zabývá mezinárodním prvkem ve vztahu rodič – dítě. Přehledně zde uvádí hlavní mezinárodní úmluvy, které se problematiky týkají.

V kapitole deváté se pak zabývá mediálně aktuální otázkou „únosů“ nezletilých dětí mezi rodiči navzájem. Těžiště výkladu spočívá v rozboru úmluv, které se zabývají „únosy“ dětí do ciziny. V rámci této kapitoly se autorka zabývá také rodinnou mediací. Správně při tom poukazuje na skutečnost, že tento způsob pomoci rodičům není v některých případech vhodný.

V kapitole o možné budoucí úpravě se autorka věnuje nejzávažnějším otázkám, které vyvstávají v souvislosti s výkonem rozhodnutí o odebrání dítěte. Zmiňuje chystaný „plán navykacího režimu,“ který by se prováděl ve vhodném zařízení, resp. na centralizovaném celorepublikovém pracovišti. Při ústní obhajobě může autorka blíže o tomto institutu pohovořit – zaměří se zejména na to, zda je v zájmu dítěte, aby ho stát učil (resp. nutil) „mít rád“ druhého rodiče, když už tomu tak z nějakého důvodu není. V souvislosti s výkonem rozhodnutí ohledně styku rodiče s dítětem autorka často zmiňuje průtahy v soudních řízeních. Klade se tedy otázka, zda zvláště v případech, kdy vznik syndromu zavrženého rodiče lze přičíst těmto průtahům, je vůbec mravně únosné, aby po té, co stát zapříčinil dítěti jedno trauma (syndrom zavrženého rodiče), mu činil další trauma držením v „navykacím zařízení,“ aby tak odčinil své první pochybení. Po té, co se k této otázce autorka vyjádří, může ústní obhajobu uzavřít krátkou úvahou o názvu jednoho z článků, který často cituje - zda lze „vést exekuci na dětskou duši“ a zda k tomu má docházet.

V závěrečné kapitole autorka vhodným způsobem stručně rekapituluje své závěry ohledně platné i navrhované úpravy. Hodnocení a závěry, které vyvozuje, jsou při tom plně podloženy dílčími závěry, k nimž autorka dospěla v předchozích částech práce.

Při ústní obhajobě se rigorózní autorka zaměří na otázky, které jsou uvedeny v textu posudku.

Závěrem lze konstatovat, že předložená rigorózní práce splňuje jak po stránce

formální, tak i obsahové požadavky kladené na tento druh prací, tj. prokázat schopnost k samostatné tvůrčí činnosti a hlubší znalosti ze zpracovávané tematiky, a proto doporučuji její přijetí k ústní obhajobě.

V Praze dne 12. května 2008

JUDr. Diša Melicharová, Ph.D.
oponent